

ОБРАЗОВАНИЕ

**НАУКА И ИННОВАЦИОННЫЕ ИДЕИ
В МИРЕ**

международный научный электронный журнал

**Выпуск №6 (том 1)
(сентябрь 2022)**

OPEN ACCESS

Mundarija | Оглавление

1	Matematika darslarida va darsdan tashqari mashg'ulotlarda o'quvchilarni milliy ma'naviy merosni asrash ruhida tarbiyalash	3
2	Maqsud shayxzodaning o'zbek tarjimashunosligi rivojiga qo'shgan hissasi	7
3	Ассортиментни кенгайтириш ва юмшоқ пишлок ишлаб чиқаришни кўпайтириш истиқболлари.расширение	13
4	Boshlang'ich sinflarda tovushlarni o'rgatish	23
5	Maktabgacha yoshdagi bolalarning matematik tasavvurini va dunyoqarashini kengaytirish usullari va vositalari	27
6	Maktab muassasalarida jismoniy ta'lim-tarbiya muammolari	34
7	Informatika darslarida innovatsion yondashuvlar	39
8	O'zbekistonda to'qimachilik korxonalarini rivojlantirishda davlat dasturlaridan foydalanish yo'nalishlari	44
9	Халқаро тижорат банкларининг трансформация йўлидаги тажрибалари	51
10	Инвестицион фаолиятни молиявий тартибга солишнинг хусусиятлари	57
11	Analysis of product pricing based on product parameters and customer choice	67
12	Surxondaryo etnomadaniyatida marosim va qadryatlar	80
13	Turizmida imkoniyati cheklangan (nogironligi mavjud bo'lgan) shaxslar uchun qulayliklar yaratish	87
14	Полив по наибольшему уклону	93
15	Татьяна сергеевна есенина: «я - есенина»	100
16	Species composition and bioecological characteristics of pests of pear plants	107
17	Характер и функция детали в рассказах а.п.чехова	113
18	O'zbekistonda oziq-ovqat maxsulotlarini ishlab chiqarish dinamikasi tahlili	117
19	Yosh avlodni ma'naviy barkamol qilib tarbiyalashda alisher navoiy merosining muhim ahamiyati	124
20	Dispers muhitlarda korrelatsion spektraskopiya	131
21	Increasing student interest in reading	136
22	Maktabgacha ta'lim pedagog xodimlarining mashg'ulotlarda faolliklari	142
23	Adabiyot darslarida aruzni o'qitishning usullari	145
24	Пахтани куритиш жараёни учун Бир математик модел	148
25	Использование виртуальных моделей средств измерений при изучении дисциплины радиоизмерения	156
26	Насос станциясининг хозирги эксплуатацион ҳолати қамаш "уч тут" насос станцияси мисолида	162
27	Гидравлик зарбанинг асосий катталиклари ва уларни ҳисоблаш усуллари тahlili	169
28	"Uch tut" nasos stansiyasining gidromexanik jihozlarining ishonchli ishlashini tahlili va ularda ro'y beradigan jarayonlar	178
29	Hamshiralik jarayoni va ruhiy bemorlar parvarishining o'ziga xos tomonlari	183
30	Insho yozish malakasiva uni shakllantirish usullari	189
31	Boshlang'ich sinf o'quvchilarining savodxonligini oshirishda o'qituvchining og'zaki va yozma nutqini tutgan o'rni	197

RESPUBLIKA PAXTA TOZALASH ZAVODLARIDA TOZALASH TEXNOLOGIYASI JARAYONLARI TAHLILI

o'qituvchi I.Maxamadjanov, talaba I.Abdumajidov

(Namangan muhandislik-qurilish instituti)

islomiy1101@gmailcom

Annotasiya: Ushbu maqolada biz paxta tozalash, to'qimachilik va yengil sanoat korxonalari tomonidan ishlab chiqarilayotgan paxta tolasi va uning mahsulotlari sifat ko'rsatkichlariga qisqacha yoritib o'tamiz.

Kalit so'zlar: Paxta, texnologiya, to'qimachilik, tola, xom- ashyo.

Xorijiy mamlakatlarning tajribasi shuni ko'rsatdiki, to'qimachilik sanoatini rivojlantirishning samarali shakllaridan biri klasterlarni tashkil etish hisoblanadi. Mazkur model paxta xom ashyosini yetishtirish, dastlabki ishlov berish, mahsulotni paxta tozalash korxonalarida keying qayta ishlash va yuqoriqo'shilgan qiymatli tayyor to'qimachilik mahsulotlarini ishlab chiqarishni o'z ichiga olgan yagona ishlab chiqarish siklini tashkil etishni ko'zda tutadi[2,3]. Yuqoridagi keltirilgan asoslar zahirida paxta tozalash tarmog'i oldida ham ulkan vazifalar turishi: mamlakat iqtisodiyotidagi soha unumdorligi darajasini oshirish uchun, sohada innovatsion yangilanishlar yasash, ishlab chiqarishning texnika texnologik modernizatsiya qilish, paxta-to'qimachilik klasterlarini(paxta xom-ashyosi va undan mahsulotlar ishlab chiqaruvchilar tipidagi yangi ishlab chiqarishlarning yaratilishi) tashkil etish hisobiga, yangi istiqbolli texnologiyalarning keng joriy etilishi lozimligini bugungi kun talabidan keltirib chiqaradi[3]. Paxta tozalash, to'qimachilik va yengil sanoat korxonalari tomonidan ishlab chiqarilayotgan paxta tolasi va uning mahsulotlari

sifat ko'rsatkichlari yuqori bo'lishi, dunyo standartlari talablariga javob berishi ularning jahonda xaridor bo'lishining asosiy omilidir.

Ma'lumki, yig'ishtirib olingan paxta va uni qayta ishlash natijasida olingan tola sifati ko'pgina omillarga bog'liq, jumladan: paxtani o'z vaqtida terib olish va paxta tozalash zavodlariga qabul qilish, tozalash ishlarini amalga oshirish, namlik va iflosliklarini talab darajada bartaraf qilish hamda saqlash ishlarini amalga oshirishdan iborat. Biroq bunday ishlarni amalga oshirilgan bugungi sharoitda ham paxtadan olingan tola sifatini talab darajada deb bo'lmaydi, chunki birinchidan bugungi kunda paxta tozalash mashinalarini yuqori texnologiyalarga mos holda paxta tarkibidagi iflosliklarni tozalay olmasligi bo'lsa, ikkinchidan paxtani g'aramlarda saqlash va uni tozalash ishlari hamda mashinalarga uzatishdagi nosozliklar va boshqa salbiy omillarni mavjudligi ham ta'siretadi. Aynan yuqorida keltirilgan nosozliklar va boshqalar paxta tozalash korxonalarida modernizatsiya ishlarining amalga oshirilishini, hamda moddiy-texnik bazasining yanada takomillashtirishni kundalik hayotga vazifa qilib qo'yimoqda. Bunday salbiy sabablar asosan: paxta g'aramlaridan uzatilayotgan paxtani tarkibidagi begona og'ir iflosliklarni mavjudligi (tosh, kesak va boshqalar) va bunga birlamchi ishlov berish jarayonida (chigitli paxta xom - ashyosini tozalov jarayonida) paxtani jin qurilmasiga tushgunga qadar tozalov texnologiyasini talab darajada emasligi kabi omillardir. Xitoy mutaxassislarini fikricha, O'zbekiston paxta tolasining «o'ziga tortuvchanligi» va raqobatbardoshligi past, jumladan: «Boshqa paxta tolasini ishlab chiquvchilarga nisbatan o'zbek paxta tolasini yomonroq»; paxta tolasida nepslarning (chigallangan tola ulushi) ko'pligi; paxta xom-ashyosining yetarlicha tozalanmaganligi sababli, tolasiz aralashmalarning mavjudligi va ular hisobiga tola sifati talab darajada bo'lmay qolishi aytib o'tilgan [1]. Respublikamiz paxta tozalash korxonalarida bir qancha turdagi tozalash uskunalari ishlab turibdi. Masalan, OXB-10, XK, UXK, 6A-12M, CHX-3M2 va hokazo. Bu uskunalar o'zining ishlash jarayoni bilan bir-biridan farq qiladilar.

Paxta xom - ashyosini tozalash texnika va texnologiyasini kompleks o'rganishni dastlabki yillarida B.A.Levkovich, S.D.Boltaboev, A.N.Nuraliev, S.A.Samandarov kabi olimlarning tadqiqot ishlarida kuzatish mumkin.

Tozalash texnika va texnologiyasini rivojlantirishda Ye.F.Budin, Yu.S.Sosnovskiy, R.Z.Burnashev, G.I.Miroshnichenko, A.Jo'raev, A.E.Lugachev, A.Agzamovlarning ishlari ham muhim o'rin tutadi[6,7].

Ma'lumki, paxta tarkibidagi yirik iflosliklar paxtaxom-ashyosi bilan kamroq ilashadi, ammo mayda iflosliklar esa, paxta xom – ashyosi tarkibiga chuqur o'rnashgan holda bo'ladi. Bunday mayda iflosliklarni ajratish o'z navbatida murakkab tebranishni talab qilib(gorizontal va vertikal tebranishga ega bo'ladi), uni amalda bo'lishlik uchun qiya tebranma to'rli yuza sirtli yangi qurilmani ishlab chiqish zaruriyati tug'iladi.

Biz tomondan taklif qilinayotgan qurilma aynan shu muammoni yoritishni maqsad qilib, paxtani tozalash texnologiyasida ketma-ket g'alvirlash usuliga(separativ tozalash) asoslangan. Shuning uchun ham bunda tebranma to'rli yuzada paxta bo'lakchasi harakati nazariy yo'l bilan o'rganiladi va tadqiqot ishlari olib boriladi.

Kelgusida paxtani mayda iflosliklardan tozalash qurilmasining samarali konstruksiyasi modelini ishlab chiqish uchun fermer xo'jaligi va paxta zavodlari sharoitida keng miqyosda sinov hamda qurilmani takomillashtirish yo'nalishi bo'yicha muttasil tadqiqot va amaliyotni integrallashgan ishlarini olib borish(texnopark) lozim bo'ladi. Qo'shimcha nazariy – amaliy izlanishlari natijalari asosida qurilma parametrlari va ish organlarining maqbul ishlash rejimlarini aniqlashtirish, taklif qilinayotgan paxta tozalash qurilmasini ish quvvatini(ishunumdorligi) mijozning mablag' imkoniyatiga(sotib olish mablag'ini miqdoriga) qarab belgilab, qurilmani ishlab chiqish va tijorat ishlarini amalga oshirish maqsadga muvofiq bo'ladi.

Foydalanilganadabiyotlar

1. Пассов Э. И. Общительный метод обучения иностранного разговора. – Москва.,1985:–10-bet.
2. Johnson, K. E. The Sociocultural Turn and Its Challenges for Second LanguageTeacherEducation.//TESOLQuarterly.,–London.,2006:–235-bet.
3. Harmer J. The Practice of English Language Teaching. – London., 2001: – 64-bet. 6.JalolovJ.Chettilio‘qitishmetodikasi.–Toshkent.,2012:–48-bet.
4. Nuritdinov, N. D. (2022). Axborot texnologiyasi soxasida kompyuter jinoyatchiligi turlari va yo’nalishlari. Ta'lim va rivojlanish tahlili onlayn ilmiy jurnali, 2(8), 28-32.
5. Nurbek, N. (2022). Kredit modul tizimini amaliyotga joriy etishda mustaqil talimning orni va ahamiyati. yosh tadqiqotchi jurnali, 1(4), 45-47.
6. Маллабоев, Н. М., & Нуритдинов, Н. (2022). Компьютер жиноятчилиги турлари ва йўналишлари. Miasto Przyszłości, 227-229.
7. Khashimov, S., Nuritdinov, N. D., Anov, I. M., & Ergasheva, S. (2022). DETERMINATION OF THE OPTIMAL PARAMETERS OF THE COTTON CLEANING DEVICE BASED ON A COMPUTATIONAL EXPERIMENT. Web of Scientist: International Scientific Research Journal, 3(5), 2008-2016.